

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ *

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μετὰ χαρᾶς ὑποδέχεται ἐπισημῶς σήμερον νέον τακτικὸν αὐτῆς μέλος, προταθὲν ὑπὸ τῆς τάξεως τῶν θειτικῶν ἐπιστημῶν καὶ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς ὀλομελείας, τὸν κ. Μιχαὴλ Στεφανίδην. Ὁ κ. Στεφανίδης, μετ' εὐδοκίμους σπουδᾶς, εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐδημοσίευσεν ἀξιολογωτάτας ἐργασίας, τυχούσας γενικῆς ἀναγνωρίσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου διὰ τὴν τὸ πρῶτον ἰδρυθεῖσαν καὶ μοναδικὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἔδραν πρὸς καλλιέργειαν τοῦ κλάδου τούτου, ὅστις διὰ τὴν ἑλληνικὴν μάλιστα ἐπιστήμην εἶναι ὄλως ἰδιάζοντος ἐνδιαφέροντος, ἐφόσον οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ὑπῆρξαν ἐν πολλοῖς καὶ περισπούδαστοι ἐρευνηταὶ τῆς φύσεως.

Ἀνάλυνον τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ κ. Στεφανίδου θὰ παράσχη, ἐντολῇ τῆς συγκλήτου, ὁ εἰδικὸς συνάδελφος καθηγητὴς κ. Ζέγγελης. Ἐς ἐπιτραπῇ ὁμως εἰς ἐμὲ τὸν μὴ εἰδικὸν γὰ ἑξάρω τὴν συμβολὴν τοῦ κ. Στεφανίδου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης πασῶν τῶν περιόδων καὶ μάλιστα τῆς ἐν πολλοῖς ἀνεξερευνήτου προεπαναστατικῆς ἐποχῆς. Ἡ διατριβὴ του «αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐν Ἑλλάδι πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως», Ἀθῆναι 1928, δίδει μίαν εἰκόνα τῆς ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 19 αἰῶνος προσπαθείας πρὸς εἰσαγωγὴν ἐν Ἑλλάδι τῶν νέων φυσικῶν καὶ φιλοσοφικῶν θεωριῶν. Τὸ καινοφανὲς τῶν νέων θεωριῶν, ἡ ὑπέρομετρος ἐνίοτε ζωηρότης μεθ' ἧς αὐταὶ ἐξηγγέλλοντο, ὁ φόβος μὴ δι' αὐτῶν κλονισθῶν θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις καὶ προσβληθῇ τὸ κῆρος τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἐγέννησαν ἀντιδράσεις συντηρητικῶν στοιχείων, ἐνισχυομένας ἀπὸ ἐκ συστήματος ἐχθρῶν πάσης προόδου καὶ ὑπὸ προσώπων ἐπιδικωκόντων ἴδια τέλη. Ἐναντι τῶν ἀντιδράσεων τούτων αἱ σημαιοφόρον τῶν νέων

θεωριῶν διεκλήρυντον ὁρθῶς ὅτι ἡ ἁγία Γραφή, ἀποτελοῦσα ἀπόλυτον αὐθεντίαν διὰ τὰς δογματικὰς καὶ ἠθικὰς ἀληθείας, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐμπόδιον τῶν τῶν περὶ φύσεως γνώσεών μας, καθόσον αὕτη δὲν σκοπεῖ νὰ διδάξῃ φυσικὰς ἐπιστήμας ἀλλὰ τὰς ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκευτικὰς ἀληθείας, ἐνῶ ἡ ἔρευνα τῶν τῆς φύσεως εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· καὶ ὅτι ὅσον ἄτοπος εἶναι ἡ ἀνάμιξις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς καθαρῶς θρησκευτικὰ ζητήματα, τόσον ἄτοπος εἶναι καὶ ἡ ἀνάμιξις τῆς θεολογίας εἰς καθαρῶς φυσικὰ ζητήματα καὶ ἡ τάσις ταύτης νὰ παρεμποδίξῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐφόσον αὗται δὲν ἀποπειρῶνται νὰ διασειῶσιν θεμελιώδεις θρησκευτικὰς ἀληθείας. Δὲν πρέπει πράγματι νὰ λησμονῆται ὅτι αἱ περὶ φύσεως καὶ φυσικῶν ζητημάτων ἐκφράσεις τῆς ἁγίας Γραφῆς εἶναι ἐκφράσεις τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατὰ τὸ μέτρον τῶν γνώσεών των, τὰς ὁποίας προσοικειοῦται αὕτη, διὰ νὰ γίνῃ νοητὴ ὑπὸ τῶν συγχρόνων· οὐδόλως δ' αὗται δύναται νὰ θεωρηθοῦν ὡς δεσμεύουσαι ἡμᾶς εἰς τὰς περὶ κόσμον, κόσμων καὶ φυσικῶν φαινομένων ἐρένας, καθ' ἕως, κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκφρασιν τοῦ μεγάλου τῆς ἐκκλησίας πατρὸς, Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, «τὸ ἐπιτυχάνειν οὐκ ἄχρηστον καὶ τὸ διαμαρτύρειν ἀκίνδυνον». Ἐν κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τοῦ μεσαιῶνος ἐλησμονήθη δυστυχῶς, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Λύσει, ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς διακρίσεως τῶν ὁρίων τοῦ θείου καὶ ἀνθρωπίνου παραγότος, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εὐτυχῶς κατανοεῖται βαθμηδὸν αὕτη, ὡς ἀποδεικνύει καὶ ἡ σημερινὴ δεξιότης, καθ' ἣν ἐκπρόσωπος τῆς θεολογίας προσφωνεῖ φιλικώτατα ἐκπρόσωπον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἄξια ἐξάρασεως εἶναι καὶ ἡ περὶ τὴν ἑλληνικὴν ὀρολογίαν συμβολὴ τοῦ κ. Στεφανίδου.

Ἐκτὸς τούτου ὁμοῦς δέον νὰ τονισθῆ ὅτι ὁ κ. Στεφανίδης, κάτοχος γενικωτέρας ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, ἔγραψε φιλοσοφικὰς, ἀρχαιολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς καθόλου μελέτας, ὡς καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα, διηγήματα καὶ ποιήματα, ὧν τινα συνελέγησαν ἤδη εἰς τόμον, ὑπὸ τὸν τίτλον Λογοτεχνήματα. Εἰς τὸν τόμον τοῦτον περιέχονται φυσιογνωστικὰ διηγήματα, ὡς καὶ μυθολογικαὶ εἰκόνες, ἧτοι πρωτότυποι διασκευαὶ μύθων τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, με φυσιογνωστικὴν ἀντίληψιν, ἔτι δὲ καὶ ποιήματα, ἱκανὰ τῶν ὁποίων ἐξαίρουν μὲ θέρημν τὰς φυσικὰς καλλονὰς τῆς πατρίδος του, τῆς ὠραίας Λέσβου. Ἐν προλόγῳ τοῦ τόμου τούτου τονίζει ὁ συγγραφεὺς ὅτι «δὲν εἶναι ἀληθὲς τὸ κοινῶς λεγόμενον ὅτι ποίησις ἢ τέχνη ἐν γένει καὶ ἐπιστημοσύνη εἶναι ἀντίδρομοι. Τοῦναντίον! Τὸ ἔστικτον τῆς ἐπιστημονικῆς ζητήσεως καὶ ἡ σύμφωντος αἰσθησις τοῦ καλοῦ ταυτίζονται· διότι εἶναι πρὸ παντὸς ἀληθινὸν τὸ τέλειον, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὠραῖον, καὶ εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἢ ἁρμονία».

Αιὰ τοιούτων πεπρωκισμένους προσόντων, μὲ τόσον ἐξαίρετον μόρφωσιν, εἰδικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικήν, καὶ μὲ τόσον ἀκαταπόνητον φιλοποनीαν, εἶναι προφανές ὅτι ὁ κ. Στεφανίδης θὰ συνεισφέρει πολυτρόπως εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἀκαδημίας.

Φίλε συνάδελφε, ἐγχειρίζων ὑμῖν τὸ δίπλωμα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ καὶ τὰ διάσημα τῆς Ἀκαδημίας, εὐχομαι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν νὰ συνεχίσετε μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου τὸ ἐπιστημονικόν σας ἔργον, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἐπιστήμης καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνωτάτου πνευματικοῦ ἰδρυμάτος τῆς χώρας, ὅπερ συναριθμεῖ ὑμᾶς ἤδη μεταξὺ τῶν μελῶν του.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΕΓΓΕΛΗ

Ὅφειλω θερμὰς εὐχαριστίας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν διότι εὐηρεστήθη ν' ἀναθέσῃ εἰς ἐμὲ νὰ προσφωνήσω ἀγαπητὸν φίλον καὶ παλαιὸν συμφοιτητήν.

Ἐίχομεν γνωρισθῆ τὸ πρῶτον καὶ πάλιν ὡς ἀκαδημαϊκοὶ — Ἀκαδημαϊκοὶ δηλαδὴ πολῖται.

Πότε ἀκριβῶς συνέβη τοῦτο; Μὴ φοβεῖσθε κ. συνάδελφε οἱ ἀκαδημαϊκοὶ θεωροῦμεν τὰς τοιαύτας χρονολογίας ὡς ἐπαγγελματικὸν μυστικὸν καὶ δὲν τὰς ἀνακοινοῦμεν.

Ὡπλισμένοι μὲ ἐλπίδας καὶ ὄνειρα διεσχίζαμεν ὁμοῦ τὰ προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ τέμενος τῶν Μουσῶν ἀπὸ τὸν αὐτὸν πόθον διαπνεόμενοι νὰ κατακτήσωμεν ὁλόκληρον τὴν ἐπιστήμην.

Ἐν τὴν κατεκτήσαμεν, ἐκείνη ὁμῶς μᾶς κατέκτησε, καὶ ὁ μαγνήτης τῆς φιλίας ὠδήγησεν ἔκτοτε τὰ βήματα ἀμφοτέρων πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Εἰς τὴν διδακτορικὴν μεμβράνην κατ' ἀρχάς, τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐπειτα εἰς τὴν καθηγησίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, καὶ σήμερον εἰς τὸν κῆπον τοῦ Πλάτωνος.

Μὴν ἐλπίζετε ὁμῶς, ἀγαπητέ μου, ὅτι θὰ δρέψετε μόνον ἄνθη εἰς τὸν περικαλῆ τούτων κῆπον. Ἐχει καὶ ἀκάνθας.

Σᾶς περιμένομεν ἀνυπομόνως ἐδῶ διὰ νὰ μᾶς ἀνακουφίσετε εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ἀρίστου ἐπιστημονικοῦ ἔργου τῆς τελευταίας τετραετίας, διὰ νὰ ἀνεύρωμεν ποιοὶ ἐφύτευσαν πέρυσιν τοὺς καλλιτέρονς ροδῶνας ἢ ἐμβολίασαν περισσότερα ἄγρια δένδρα κλπ. Σᾶς περιμένομεν ἴσως διὰ ν' ἀναθέσωμεν καὶ εἰς ὑμᾶς προσφωνήσεις πρὸς νέα μέλη.

Πρὸ πάντων ὁμῶς σᾶς ἀναμένομεν διὰ νὰ μᾶς ἀποκαλύψετε ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων κειμένων, τόσων σκοτεινῶν εἰς τοὺς ἀμνήτους, τὰς αἰωνίας ἀληθείας τὰς ὁποίας ἀκόμη φιλαργύρως ἐκείνα ἐγκρύπτουν. Τόσον μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ εἰκοστός

αἰὼν ἐν τῇ μέθῃ τῶν ἐπιστημονικῶν κατακτήσεών του τείνει νὰ λησμονήσῃ τοὺς πρωτοπόρους τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης τοὺς θεμελιωτὰς τῆς δόξης του. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς *Danneman* εἶναι μεγάλη ἡ ἐπίδρασις τῶν ἐλλήνων φιλοσόφων ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ σήμερον ἀκόμη.

Πόσων ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν καὶ νεωτέρων ἐφευρέσεων τὴν ἀρχὴν, δὲν ἀνακαλύπτομεν ἀκόμη καὶ σήμερον μὲ τὴν βαθυτέραν ἐκείνων μελέτην;

Πόσαι σημερινὰ ἐφευρέσεις καὶ ἐπιστημονικαὶ γνώσεις θὰ εἶχον ἤδη γείνη κτήμα τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ αἰώνων, ἂν ἐπὶ αἰῶνας δὲν εἶχε παραμεληθῆ, καὶ ἀπὸ τὸν φιλοσοφοῦντα ἔτι κόσμον, καὶ παραγνωρισθῆ ἢ μελέτῃ τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν, ἀστρονόμων, ἰατρῶν καὶ φυσιοδιφῶν.

Ὅποια μεγάλη κατάρτα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὑπῆρξεν ἡ πυρπόλησις τῶν πεντακοσίων χιλιάδων τόμων τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀνακόψασα τὸν δρόμον τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους!

Τὸ ἡλιοκεντρικὸν σύστημα ἢ ἐπιστήμη τοῦ Οὐρανοῦ ἀποδίδει εἰς τὸν Κοπέρνικον τοῦ ὁποίου ἐδημιούργησε τὴν δόξαν. Ὁ ἴδιος οὐχ ἤττον ὁμολογεῖ ὅτι τὴν παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας.

Τὴν παγκόσμιον ἔλξιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς αἰῶνας πρὸ τοῦ Νεύτωνος μᾶς εἶχε γνωρίσει ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ὁποῖος ἐκ ταύτης συνεπέρανε καὶ τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς καὶ τῶν ἀστέρων, τῶν ὁποίων τὴν ταχύτητα τῆς περιστροφῆς ἔδειξεν ὅτι καθορίζει ἢ ἀπόστασις ἐκάστου πλανήτου ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ὁ Κοπέρνικος καὶ ὁ Νεύτων συνεπλήρωσαν ποσοτικῶς μόνον τὸν Ἀριστοτέλη. Καὶ οἱ δύο πρῶτοι περιώννυμι νόμοι τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων τοῦ Γαλιλαίου ἀνευρίσκονται εἰς τὰ περὶ οὐρανοῦ βιβλία τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπως μᾶς ἀπεκάλυψεν ἡ περισπούδαστος πραγματεία «Γαλιλαῖος καὶ Ἀριστοτέλης» τοῦ κ. Μιχ. Στεφανίδου.

Καὶ πραγματικαὶ μεγάλαι ἐφευρέσεις δὲν θὰ ἐπερίμεναν τὴν ἀνατολὴν τοῦ 19^{ου} αἰῶνος διὰ νὰ μᾶς καταπλήξουν, ἂν ἐμελετῶντο καλύτερα κατὰ τὸν μεσαίωνα οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φυσικοὶ καὶ μηχανικοί.

Τὸν ἀτιμόν, ὡς κινητήριον εἶχε χρησιμοποιήσει τὸ πρῶτον Ἦρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Ἐδισων τῆς ἀρχαιότητος καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ἀρχιμήδης, ὅστις ὡς φαίνεται τὸν ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην πρὸς ἐκσφενδόνισιν βλημάτων, μέθοδον τὴν ὁποίαν παρέλαβε, ὡς ἀναφέρει ὁ ἴδιος ἐκ περιωθέντων χειρογράφων περὶ Ἀρχιμήδους, ἄλλος ἀντάξιός αὐτοῦ μηχανικὸς τῆς ἀναγεννήσεως, ὁ *Leonardo da Vinci* καταρθώσας νὰ ἐκσφενδονίζῃ διὰ τοῦ ἀτιμοῦ σφαιρας βάρους ἐνὸς ταλάντου εἰς ἀπόστασιν ἑξ σταδίων.

Τὰ σημερινὰ μας ἐργοστάσια ἐξακολουθεῖ νὰ κινῆ ἀκόμη τὸ δαιμόνιον τοῦ Ἀρχιμήδους, διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐξευρεθέντων κοχλιῶν, τροχαλιῶν, ἀτερμόνων, τρι-

σπάστων κλπ. δι' ὧν επιτυγχάνεται ἡ μετάδοσις ἢ μεταμόρφωσις τῆς μηχανικῆς δυνάμεως.

Εὐλόγως ὁ *Leibnitz* παρατηρεῖ ὅτι, ὅταν μελετῶμεν τὸν Ἀρχιμήδη θαυμάζομεν ὀλιγώτερον τὰς ἐφευρέσεις τῶν νεωτέρων ἐπιστημόνων.

Ἄλλὰ μήτις ὁ ἀτμοστρόβιλος διὰ τοῦ ὁποῖου πλωτὰ ἀνάκτορα ἐφάμιλλα κατὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἄνεσιν μὲ τὴν περίφημον θαλαμηγὸν τοῦ Ἰέρωνος, τὴν Συρακουσίαν, τὴν ὁποίαν πάλιν ὁ Ἀρχιμήδης εἶχε κατασκευάσει, μᾶς μεταφέρουν εἰς τοὺς ἀντίποδας, δὲν ἐφευρέθη ἀπὸ τὸν Ἡρώνα;

Δὲν θὰ ἀναφέρω ὡς πολὺ γνωστὰ ὅτι αἱ βασικαὶ θεωρίαι τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας, τὸ ἄφθαρτον τῆς ὕλης, ἡ ἀτομικὴ θεωρία, ἡ ἀεικινήσις τῶν ἀτόμων τῆς ὕλης, ἔχουν ὑποστηρικτῆ ἴδω περίπου καὶ ἡμῶν χιλιετηρίδας πρὸ τοῦ Λαβουαζιέ, τοῦ Δάλτωνος καὶ τοῦ Ροβέρτου Μάγερ, ὑπὸ τῶν φιλοσόφων τῆς Ἰωνίας.

Καὶ τῆς περιφήμου περὶ στοιχείων σήμερον κρατούσης θεωρίας τοῦ ἀτομικοῦ ἀριθμοῦ αἱ γενικαὶ γραμμαὶ ὑπάρχουν ἤδη εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν τοῦ Πυθαγόρα, ὅπως ἄλλοτε ἔδειξα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Τὶ δὲ νὰ εἴπωμεν διὰ τὸ μέγα ἀδίκημα πὸν προσεγγέτετο εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν παραμέλησιν, μέχρι πρὸ δύο ἢ τριῶν γενεῶν, τῶν συγγραφεῶν τῶν Ἑλλήνων ἱατρῶν καὶ μάλιστα τοῦ Ἱπποκράτους. Ὁ ἱατρός τῆς ἐποχῆς τοῦ Βολταίρου εἶχε δικαίως χαρακτηρηθῆ ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δίδει φάρμακα τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζει εἰς ὄργανισμὸν τὸν ὁποῖον γνωρίζει ὀλιγώτερον.

Σήμερον τὰ παραγγέλματά τοῦ Ἱπποκράτους, βυθισμένα ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς λήθης, ἀνεξήληθον καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν διὰ τὴν ἀποτελέσουν τὰ σύμβολα πίστεως τῆς συγχρόνου ὑγιεινῆς καὶ διαιτητικῆς.

Πρὸ μηνὸς μόλις ἔγκριτος συνάδελφος ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ μᾶς ἐμάνθανε ὅτι σπονδαιοτάτη ἀνακάλυψις ἱατρικῆ, μόλις πρὸ δεκαετίας γενομένη, καθ' ἣν εἰς τοὺς ἐπιληπτικούς παρατηρεῖται οἴδημα ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἦτο γνωστὴ πρὸ 23 αἰῶνων εἰς τὸν Ἱπποκράτη καὶ τὴν ἀναφέρει οὗτος εἰς τὸ περὶ «ἱερῆς νόσου» ἔργον αὐτοῦ, «ὁ γὰρ ἐγκέφαλος», γράφει «ὕγρότερος γίνεται τῆς φύσεως».

Τὰ παραδείγματα αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ καταδείξουν ὅτι ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων κειμένων τῶν ἀφορώντων τὰς ἐπιστήμας τῆς Φύσεως εἶναι ὄχι μόνον καθήκον τιμῆς διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην πρὸς τοὺς μεγάλους σοφοὺς τοὺς ὁποῖους ἡ Ἑλλὰς ἐχάρισεν εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἀλλὰ καὶ μελέτη καρποφόρος ἀποκαλύπτουσα ἀληθείας καὶ προδρομους ἰδέας δυναμένας καὶ σήμερον νὰ συμβάλουν εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἐπιστήμης.

Εἶναι ἀρκετὰ διὰ τὰ δικαιολογήσουν τὸ Πανεπιστήμιον θεσπίσαν πρὸ δεκαπενταετίας ἰδίαν ἔδραν διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς ὁποίας κανχόμεθα ὅτι ὑπήρξαμεν ἐπίμονοι εἰσηγηταί. Εἶναι ὑπεραρκετὰ διὰ ν' ἀνοίξῃ ἡ Ἀκαδημία τὰς πύλας τῆς εἰς ἄξιον αὐτῆς ἐρμηνευτήν.

Ἄλλὰ, κύριοι, κινδυνεύω νὰ λησμονήσω τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβα ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν νὰ προσφωνήσω τὸν κ. Στεφανίδην καὶ ὄχι τοὺς ἀρχαίους.

Εἰς αὐτὴν τὴν παρέκκλισιν μὲ παρέσυρεν ὁ ἴδιος ὁ ὁποῖος ὑπὲρ πάντα ἐπὶ μακρὰ ἔτη δὲν ἔπαυσε ἀνασκάπτων τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ ἀνασύρων ἐκάστοτε νέους θησαυρούς.

Ὅχι δὲν λησμονῶ τὸν γένον Ἀκαδημαϊκόν, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ περιγραφὴ τοῦ ἔργου του δὲν μοῦ παρέχει καμμίαν δυσκολίαν.

Ὅχι διότι πρὸ ἐμοῦ ὁ κ. πρόεδρος δι' ὀλίγων ἀλλὰ παραστατικῶν καὶ χαρακτηριστικῶν λόγων, τόσον πλήρως μᾶς ἐξεκόνισε, οὔτε ἀκόμη ὀλιγώτερον διότι δὲν θὰ εἶχον πρὸ ἐμοῦ εὐρύτατον ὕλικόν διὰ νὰ μελετήσω καὶ κρίνω. Ἄλλὰ τὸ ἔργον μου εἶναι εὐκόλον διότι ἀνέλαβον ἀντ' ἐμοῦ ἄλλοι ἀγνωστοὶ φίλοι νὰ τὸ συμπληρώσουν, εἰδικότεροι εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν, καθηγηταί καὶ Ἀκαδημαϊκοὶ Γάλλοι, Γερμανοὶ καὶ Ἄγγλοι, οἱ ὁποῖοι θὰ μᾶς εἶπουν τὰς κρίσεις των περὶ τοῦ ἔργου τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ θὰ μᾶς εἶπουν ἐπὶ πλέον καὶ μὲ τὴν συντομίαν τὴν ὁποίαν ἀξιοῦμεν πάντοτε ἀπὸ τοὺς ὀμιλητάς, ὅσάκις ὀμιλεῖται δὲν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι.

Ὁ κ. Στεφανίδης ἐρμηνεύσας καὶ διορθώσας πάμπολλα χωρία καὶ ἐπιστημονικοὺς ὄρους ἀρχαίων φυσιογνωστικῶν κειμένων ἀπὸ τοῦ Ὅμηρου μέχρι τῶν πρώτων χημικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας, μᾶς ἀπεκάλυψε ὀλόκληρον ὄρολογικὸν σύστημα τῶν ἀρχαίων. Ἐὰν τοῦτο τὴν πραγματείαν αὐτοῦ *La terminologie des anciens* ὁ καθηγητῆς *Kretschmer* ἐξαίρει καὶ ἀποκαλεῖ ἐλκυστικὴν μελέτην, ὁ δὲ καθηγητῆς *Ruska* ἱστορικός, τὸν ἀναγνωρίζει ὡς ἀσφαλῆ ὁδηγὸν (*sicherer Führer*) διὰ μέσον τῆς γνώσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ὄρολογίας τῶν ἀρχαίων.

Εἰς τὴν εὐνοϊκὴν κρίσιν τῆς μελέτης αὐτοῦ «περὶ ποτίμων ὑδάτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ φυσικὴν καὶ χημικὴν ἔποψιν» ὁ καθηγητῆς *Günther*, καταλήγει λέγων ὅτι ἡ πολυμάθεια τοῦ συγγραφέως, μὲ τὴν ὁποίαν πραγματεύεται τὴν φιλολογίαν τῶν ἀρχαίων, εἶναι ἀξία ὑψίστης ἀναγνωρίσεως.

Περὶ τῆς μελέτης τοῦ κ. Στεφανίδου «ἡ ὄρυκτολογία τοῦ Θεοφράστου» ὁ καθηγητῆς *Binder*, γράφει ὅτι αὕτη παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς ὄρατὴν τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας ὄρυκτολογίας, ἥτις εἰκὼν μᾶς πληροῖ μεγάλης ἐκτιμῆσεως πρὸς τοὺς Ἕλληνας φυσιοδίφας... ὅτι πολλὰ μέρη τῆς μελέτης αὐτῆς δεομένου τὸν ἀναγνώστην... ὅτι διὰ

τήν ἀληθῶς ἐπαγωγὸν αὐτὴν πραγματείαν πρέπει νὰ εἶναι ἐγγνώμων ὁ κόσμος τῶν λογίων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος πρὸς τὸν συγγραφέα κτλ.

Ἀνάλογοι εἶναι οἱ ἔπαινοι τοῦ καθηγητοῦ *Strunz* περὶ τῆς «Ψαμμουργικῆς καὶ Χυμείας», ἔνθα ὁ κ. Στεφανίδης ἀποδεικνύει τὴν μεταλλουργικὴν προέλευσιν τῆς χρυσοποιΐας, τοῦ *Stein* περὶ τῆς πραγματείας «ὁ Ἀριστοτέλης ὡς φυσιοδίφης» (*Aristoteles als Naturforscher*) ἔνθα ἀποκαλύπτει τὴν φυσικὴν μέθοδον ἐρεῦνης τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ *Mieli* περὶ τῆς πραγματείας «*Essai des substances chez les anciens*» ἔνθα δεικνύει μίαν θαυμαστὴν πρόοδον τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν ἀναλυτικὴν χυμείαν. Πλὴν τῶν ἄνω καὶ ἄλλοι γνωστοὶ ἱστοριογράφοι τῶν θεικῶν ἐπιστημῶν ὁ *Diels*, ὁ *Lippmann*, ὁ *Berthelot*, ὁ *Dölger* ἀναγνωρίζουν τὴν σπουδαιότητα καὶ ἐπιτυχίαν τῆς προσπαθείας τοῦ κ. Στεφανίδου.

Μετὰ τοὺς κλασσικοὺς καὶ Ἀλεξανδρικούς, καὶ τὸ Βυζάντιον εἶδρον εἰς τὸν νέον συνάδελφον ἄξιον ἐρμηνευτήν.

Εἰς «Τὰ μαθηματικὰ τῶν Βυζαντινῶν», τὰ ὁποῖα κρίνει καὶ ἐπαινεῖ ὁ καθηγητὴς *Ebersolt*, ἀποκαλύπτει ὁ συγγραφεὺς διὰ πρώτην φορὰν λάθη μαθηματικὰ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ὑπομνηματιστάς. Εἰς τὴν πραγματείαν «*Les savants Byzantins et la Science moderne*» δεικνύει τὴν σχέσιν τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῆς Ἀναγεννήσεως.

Καὶ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου μελέται τοῦ ἰδίου ἐπέσφραν τὴν προσοχὴν τῆς διεθνοῦς ἐπιστήμης, ὅπως λ.χ. ἡ θεωρία αὐτοῦ περὶ τῆς πολυμόρφου καθολικῆς ἀδρανείας (*Inertie polymorphe*)· ὁ καθηγητὴς *Lalande* λέγει περὶ αὐτῆς ὅτι εἶναι πολὺ ἀκριβὴς καὶ ἀξία ἀναγνωρίσεως.

Τὸν ἐπίλογον τῶν κρίσεων ἀφίνω εἰς τὸν καθηγητὴν κ. *Puech*, ὅστις εἰσηγούμενος τὴν ἀπονομὴν εἰς τὸν κ. Στεφανίδην τοῦ βραβείου τῆς «Ἐταιρίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν» ἐπιλέγει: «Αἱ προσπάθειαι τοῦ κ. Στεφανίδου ἔτεινον εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν, ἐπιστήμην αὐτόνομον, καὶ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὴν παιδαγωγικὴν ὀρίζοντας νέους, τοὺς ὁποίους αἱ ἔρευναι αὐταὶ διανοίγουν».

Κύριοι συνάδελφοι,

Προσφωνῶν τὸ «ὡς εὐ παρέστης» πρὸς τὸν παλαιὸν συμφοιτητὴν μου ἐκφράζω μὲ πεποιθήσιν, τὴν ὁποίαν εἶμαι βέβαιος ὅτι συμμερίζεσθε, ὅτι ὁ νέος συνάδελφος, δόκιμος ἐρμηνευτὴς τῶν ἀρχαίων φυσιογνωστικῶν κειμένων, τιμητικῶς ἀνεγνωρισμένος εἰς τὸν κλάδον του παρὰ τῶν μεγάλων ἐν τῇ ξένη συναγωνιστῶν του καθηγητῶν καὶ ἀκαδημαϊκῶν, θέλει τιμήσῃ καὶ τὴν ἀκαδημαϊκὴν ἔδραν, ὡς ἐτίμησεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη τὴν Πανεπιστημιακὴν.